

Сретен Ћузовић Отила: ПРИЗМА И ОГЛЕДАЛО. Путовање – књига II. Издање аутора, Краљево: АДМ графика Крагујевац, 2024. 199 стр.

*Портрет драгог ми пријатеља Отила  
Поводом књиге Сретена Ћузовића Отила: Призма и огледало.*

Ријечи и свједочанства његових пријатеља, колега, сарадника, студентата, завичајаца, другова, представника вјерских организација... исказани у књизи *Призма и огледало*, најбоље одсликавају да се ради о једном горостасу, вансеријском професору, добронамјерном човјеку, оданом пријатељу и сараднику, научном раднику посвећеном професији, али и домаћину приврженом породици, пријатељима и завичају. Са задовољством сам прочитао књигу *Призма и огледало* (Путовање књига II), аутора Срете-на Ћузовића, и написао приказ његове аутомонографије.

Моју пажњу су, већ на самом почетку, привукли они дијелови књиге у којима се призма личних ставова, емоција и искустава прелама са реалним доживљајима једног времена, које, као и свако вријеме, носи своје изазове и искушења. Због тога овај посао нисам доживио ни као задатак, ни

као обавезу, већ као потребу да својим освртом на текст освијетлим и онај дио личности аутора који је мени, као његовом познанику и пријатељу, привукао посебну пажњу. Наравно, прије него што сам се латио пера, упоредио сам свој став са оним што су други прије мене рекли о Сретену, али не у намјери да туђи доживљај уткам у свој лични, већ да тражећи мјеста спајања заједничка свим његовим биографима и критичарима, у потпуности испоштујем принципе објективности и реалности, којима је и аутор увијек тежио. На то ауторово трагање за истином и реалношћу упућује и ријеч „огледало“ дата у називу књиге, којом он освјетљава сва своја путовања калдрмом живота, посматрајући као у огледалу, дакле интроспективно, своје кораке, од оних првих и несигурних, до оних који су били усмјеравани снагом Путовође. Била је то стаза саткана од много искушења, падања и устајања,

уздизања и узрастања, суочавања са собом и са другима, али све то је на животној мапи којом је ходио професор Ћузовић оставило дубок и неизбрисив траг.

Професора Ћузовић сам упознао прије 30 година на једној конференцији посвећеној квалитету. Већ тада смо схватили да дијелимо исте вриједности, али и исте специфичности и карактеристике горштакке природе, својствене динарском типу човјека.

Проф. др Сретен Ћузовић је прије више од 50 година отишао из мјеста Отиловићи крај Пљеваља. Био је то поход ка знању, али поход у коме се није смјело никад оставити и заборавити оно знање које је стекао у свом дому и свом родном мјесту. Зато је он на свој пут ка науци, на ту трновиту стазу којом се одважно запутио, понио своје Отиловиће, свјестан још тада велике истине да ако заборави вриједности којима је задојен, неће му се врата истинских животних вриједности никада и нигдје отворити. О томе најбоље свједочи чињеница да је свој родни крај уткао и у своје име, због чега је не само међу пријатељима, већ и међу ширим кругом људи, познат као Отило.

Сретен је, попут пчеле која знатижељно и стрпљиво купи мед, не заобилазећи ниједан квалитетан плод, ни једну једину драгоценост, већ из сваког цвијета црпећи његове највеће дарове, знатижељно и упорно из сваке књиге, сваког сусрета и сваког искуства, сакупљао највеће драгоцености времена, смјештене на врелима знања.

Поред радова које је излагао на конференцијама на којима смо заједно учествовали, мене је посебно дојмила његова монографија. Она је била права реткост у том времену, а изашла је под називом Научно-технолошки прогрес у трговини (информатика, електроника, квалитет, ИСО 9000, ИСО 14000).

Професор Ћузовић је ишао испред свога времена. То је, са једне стране, благослов, са друге, терет живота. Оно што се у свијету сматра највећим богатством, за чим се трага и што се изузетно вреднује, на нашем се поднебљу најчешће не прашта. Онај ко не иде укорак с временом, већ неколико корака испред њега, готово увијек изазива подозрење. Та његова способност чинила је да прије осталих осјети шта носи нови дан, куд води који пут, чиме се освјетљава која стаза. При томе, никад истину није скривао, већ је њом и другима освјетљавао пут, и то не да би се истакао и ставио испред других, већ да би им помогао да се на вјетрометини не изгубе.

Из наших сам преписки препознао његову склоност ка поезији, у том помало скривеном дванаестерцу, из кога понекад заискри десетерачки звук гусала уз које је растао. Није се освртао на оне који и дан-данас вјерују да се са гуслама не може у Европу, јер је знао да се у Европу не иде обезличен и обезглављен, већ носећи у рукама драгоцености добијене као културно наслеђе својих предака.

Тешко је све што је о њему речено сажети у неколико реченица, али сви су у једном сагласни, да је професор

Ћузовић визионар са посебном снагом инвентивности, промотер, прималац и давалац, интегратор који знање брзо преводи у мудрост. Они који га ближе познају знају да је он и пјеснички надахнут романтичар, који уз све своје квалитете остаје скроман и смирен. Он је човјек који потврђује да је могуће у свему напредовати и све унапређивати на путу ка пословној изврсности. То није нимало тешко, свједочиће нам и он, само ако посједујете снагу интелектуалног капитала, а управо та снага из њега увијек зрачи.

Сретен је био и остао орао. Он је орао из познате приче *Орао и врана*, на коју нас и велики Његош упућује, описујући начине на које врана покушава напасти орла. Она му слијеће на грбу и уједа га за врат. Орао не троши вријеме нити енергију на њу, већ узлијеће високо, док врана, тежећи да га достигне, остаје без кисеоника и пада. Управо се на тај начин професор Ћузовић уздизао, па га зато врране, ма како упорне биле, ни у једној ситуацији не поразише.

Жедан сазнања, он и дан-данас перманентно учи, због чега себе описује синтагмом „Вечити ученик школе живота“. То је уједно и његова поука свијету, која у времену када се истинско знање све мање цијени, добија посебну тежину. Ћузовићев истраживачки дух има снагу да све око себе повезује и спаја, никад не разграђује.

Увијек, а данас посебно снажно, одзвањају ријечи које је професор Ћузовић упућивао студентима. За студенте ваља учинити све, говорио би, јер су они елита друштва. Пружити

им квалитет савремених теоријских знања и тестирати их на полигону, тј. у пракси. Неће звучати академски неодмјерено и исхитрено, ако кажемо да ми то умијемо и знамо.

Сретен је, већ сам истакао, пупчаном врпцом везан за завичај. Његова неизмјерна љубав према Отиловићима и Пљевљима код њега увијек рађа осјећај дуга завичају. Класичном кибernetском логиком он казује да човјек мора да путује ка циљу, искључиво и само ако зна одакле је пошао. Нажалост, данашњица то не препознаје. Зато је често у нашим пријатељским разговорима умио рећи да „га боле све ране рода нашег“. Истраживачки је тражио и своје поријекло. Препознаје се, управо кроз његову духовну снагу и усмјереност ка животној вертикали, да је изданак лозе патријарха Варнаве и породичне свештеничке традиције. Често за себе у шали каже да је несуђени поп, јер је код чувеног попа Кезовића положио појање.

На крају ове монографије налази се богат и изузетно плодносан библиографски приказ професора Ћузовића. Проучавајући библиографију, није тешко закључити да је професор Ћузовић спајао економију, техничке науке, информатику, квалитометрију, заштиту животне средине, пословну изврсност... све у духу поштовања принципа – холос. Зато он непрестано тражи истину у логици и чињеницама, а не у карикатурама.

Како је сваки дан нашег живота једна минајатура, ова аутомонографија представља маратон у времену и простору – лични албуми једног

ријетког човјека (путника/путовође) и његових сапутника, пријатеља, завичајаца, студената. Њихову ријеч и њихова запажања у овом инстант времену с посебном пажњом треба прочитати. То није само Сретенова лична успомена већ и свједочанство о вре-

мену које је обликовало њега, али је и он обликовао друге. Ова аутомонографија је својеврсни поменик „Путовању – путнику/путовођи“ у којем се преплићу нека заједничка сјећања, и у потпуности дефинише портрет драгог ми пријатеља Отила.

*Проф. др Здравко Кривокапић*